

El clip. Estri ideat el 1899 per l'inventor noruec Johan Vaaler i patentat a Alemanya perquè a Noruega no hi havia les lleis apropiades.

El Tupperware®. Deu el seu nom a Earl Tupper, tècnic de l'empresa química americana DuPont. A l'Estat espanyol hi va arribar el 1966.

La llauna de conserves. L'any 1959 Ermal Frazee va patentar un sistema d'obertura incorporat a la llauna, per mitjà d'una anella estiradora.

Tinc una idea!

D'una frase així en podia néixer un gran què. El dissenyador gràfic Ròmul Brotons ens explica a «El triomf de la imaginació» com, quan, on i per què van sorgir 60 dels objectes més quotidians, des de l'agulla d'estendre roba fins al xiclet

ANNA AGUILAR

S'ha parat mai a pensar qui va inventar l'agulla imperdible? O a qui se li va ocórrer crear la cinta adhesiva o *cel·lo*? I per què algú va fer el primer penjador de filferro? Thomas Alva Edison, l'inventor de la bombeta elèctrica, va dir una vegada que un invent es resumia, en essència, en un 1% d'inspiració i un 99% de transpiració. Amb tan cèlebre i soferta afirmació, a la seva manera venia a dir que, rere un invent, no només hi ha genialitat sinó també hores de sacrifici i treball. I una mica de tosuderia, podríem afegir, si ens atenem al que explica Ròmul Brotons (Barcelona, 1957), dissenyador gràfic, il·lustrador i editor, a *El triomf de la imaginació* (Albertí Editor, 2010).

El subtítol del llibre ho diu tot: *60 invents que han canviat el món (o gairebé)*. Brotons ha triat 60 objectes, ginyes, aparells i productes que avui són d'allò més habituals en qualsevol llar de la

«EL TRIOMF DE LA IMAGINACIÓ. 60 INVENTS QUE HAN CANVIAT EL MÓN (O GAIREBÉ)»

Autor: RÒMUL BROTONS
Editorial: ALBERTÍ
Pàgines: 168 / Preu: 15 €

D'entre els invents prodigiosos dels segles XIX i XX se n'han triat seixanta que avui podem trobar a qualsevol llar occidental. Un viatge a l'origen de seixanta invents que han canviat el món (o gairebé), des de l'agulla d'estendre roba fins al xiclet. Els textos s'acompanyen de 153 imatges, majoritàriament d'anuncis de l'època publicats en diaris i revistes tant nacionals com estrangers.

societat occidental. A molts d'ells no els donem cap valor, perquè, tal com diu l'autor del llibre, «com que a la nostra època ja ens els hem trobat, ens sembla que hi han sigut des de sempre». Però no. La majoria dels invents quotidians van néixer fa 100 o 200 anys. De fet, tal com recorda Brotons al prefaci, l'almanac de l'*Enciclopèdia Britànica* xifra en 325 els grans invents de la humanitat, dels quals 260 corresponen al segle XIX i XX. Els 65 restants se'ls repartiria la resta de la història de la humanitat. L'explicació és senzilla: «A principis del segle XIX, amb l'aparició de les societats democràtiques, es permet un marge de maniobra suficient perquè els innovadors puguin desenvolupar les seves idees, cosa que fins llavors havia sigut molt difícil i, fins i tot, perillós.»

On més es va instaurar la democràcia va ser als EUA. Per tant, no és estrany que molts invents sortissin d'aquell país. Alguns

per naixement propi i altres de rebot, ja que «molts dels inventors americans han estat, en realitat, emigrants italians, russos, irlandesos, alemanys, anglesos, noruecs, jueus centreeuropeus o xinesos, entre altres procedències diverses, que probablement mai no haurien inventat res en els seus respectius països d'origen», escriu aquest dissenyador gràfic. Amèrica era una terra abonada a la inventiva.

Gent amb empena

Al llibre de Ròmul Brotons s'hi recull l'origen del televisor, del telèfon, del vídeo, d'internet i de l'ordinador, entre altres tecnologies. Però no es confonguin. «No és tant un llibre tecnològic com un llibre que el que vol és buscar d'on va sorgir la idea i com algú la va tirar endavant», explica el seu autor. «He intentat prioritzar aquells invents al darrere dels quals hi ha una certa aventura personal, perquè n'hi ha molts que són més producte

La màquina de cosir. La primera que va ser realment funcional va ser inventada el 1830 per un sastre francès, Barthélemy Thimonier.

Les ulleres de sol. Les primeres es van vendre el 1929 en uns magatzems Woolworths de Nova Jersey. Eren produïdes per la Foster Grant Company.

El telèfon. El març de 1876 es va produir la primera conversa telefònica de la història, entre Graham Bell i el seu ajudant, Thomas Watson.

El rentavaixelles. Inventat per una dona, Josephine Cochrane, ha estat un dels electrodomèstics més celebrats pel gènere femení. Cochrane en va obtenir la patent el 28 de desembre de 1886.

de la voluntat de ferro d'algú que no pas de grans empreses.» I si no, que l'hi preguntin a Marion O'Brien, una dona de South Bend (Indiana) que, cansada de rentar el munt de bolquers de cotó i llençols que els seus fills embrutaven cada dia, en un cop de geni va arrencar les cortines del bany, es va asseure a la màquina de cosir i, després d'uns quants intents, va construir un cobertor impermeable de bolquer. El 1951 en va obtenir la patent, però llavors ja treballava en un dels invents més revolucionaris del mercat: el bolquer d'un sol ús. Un producte que el 1961 va començar a fabricar Procter & Gamble amb el nom de *Pampers*.

Marion O'Brien és una de les quatre dones inventores que apareixen al llibre de Brotons. «Tenint en compte que entre un i dos segles enrere l'accés de les dones a les carreres tecnològiques era molt escàs, que n'hi hagi quatre crec que és tot un èxit. Demostra que hi va haver gent que es va superar a si mateixa.» Elles van ser les creadores dels sostenidors, del rentavaixelles i de la cafetera italiana. Un giny, aquest últim, que potser no hauria existit si no hagués estat per

El paper higiènic. Zeth Wheeler va patentar, el 1871, el paper higiènic continu, presentat en un rotlle i perforat per poder ser tallat en fulls.

El xiclet. La indústria moderna del xiclet va venir propiciada pel dictador i general mexicà Antonio López de Santa Ana.

L'agulla d'estendre. Se'n desconeix l'autoria, però sovint és atribuïda a una secta religiosa protestant fundada el 1747 a Anglaterra per Ann Lee.

Tres de catalans?

una mestressa de casa de Dresden (Alemanya) de principis del segle XX que estava farta de prendre el cafè ple de marro i va començar a provar diferents materials per filtrar-lo.

Els homes, però, també van fer grans invents, uns quants destinats només a les dones –com el biquini, el pintallavis o els pan-tis– i altres per a tota la humanitat. Alguns es mantenen com el primer dia. «Hi ha invents tan rodons que han evolucionat relativament poc. S'hi ha fet alguna adaptació i alguna millora, sobretot en els materials, però el concepte bàsic és el mateix del principi.» Per exemple, l'agulla imperdible. Tan senzilla i tan útil. Saben com va néixer? Per pagar un deute de 15 dòlars que Walter Hunt, un mecànic de Nova York, havia de saldar amb un amic. Aquest tros de filferro, que va tenir un èxit immediat, és, per la seva simplicitat, un dels que més captiven Brotons. «El trobo un invent fantàstic, perquè a mi m'agraden els invents molt senzills», comenta.

El dònut i la Maria

D'invents n'hi ha que passaran a la història gràcies a la marca registrada: Aspirina, Avel·la, Coca-Cola, Kleenex, Minipimer, Donuts... Tots ells tenen el seu capítol a *El triomf de la imaginació*. Per cert, han sentit dir d'on ve el nom de dònut? De *dough* (massa,

El Chupa Chups, el Minipimer i el pal de fregar són tres invents de procedència catalana que també apareixen al llibre de Ròmul Brotons. Segons ell, però, caldria parlar més apropiadament «d'adaptacions reeixides a partir d'una idea preexistent». Enric Bernat no va inventar el caramel amb pal, però va crear un producte únic, el caramel Chups. La lleugera batedora Minipimer va ser idea del dissenyador barceloní Gabriel Lluelles, encara que de batedores elèctriques ja feia anys que n'hi havia. Finalment, l'aparell de fregar que va inventar el terrassenc Joan Gunfaus el 1959, la Mery, que consistia en una galleda amb un escurador cònic, va arribar un any després que Manuel Jalón fundés Manufacturas Rodex, on fabricaven *lavasuelos*.

El dònut. L'origen del forat genera polèmica.

pasta) i *nut* (es refereix al forat central). «Se suposa –narra l'autor del llibre– que els colons holandesos del segle XVII van ser els responsables de la introducció del dònut als Estats Units, encara que ells l'anomenaven *olykoek* (pastís d'oli).» El nom potser costa una mica més de pronunciar, però la definició literal és d'allò més encertada.

Sobre l'origen del forat del dònut hi ha diverses teories. Una d'elles es remunta al 1847 i té com a protagonista un mariner de Rockport (Maine), de nom Hansen Gregory. Tip que els dònuts que menjaven al vaixell sempre tinguessin el centre cru, es diu que va agafar un saler de llauna i el va clavar al mig de la pasta com si fos un motlle fent-hi un forat. Qui no creu en aquesta mena d'històries, en canvi, defensa que de dònuts amb forat i sense ja n'hi havia des del començament. Sigui com sigui, segons Brotons la popularització dels dònuts als EUA es deu a l'Exèrcit de Salvació, una organització benèfica que el 1938 va instaurar el *dia del dònut*. Durant aquella jornada el pastisset es repartia entre els soldats veterans de la Primera Guerra Mundial.

Més aristocràtic, en canvi, és l'origen de la modesta galeta Maria. La seva data de naixement es coneix amb exactitud: el 23 de gener de 1874, dia en què es van casar el duc

d'Edimburg i la duquessa Maria Alexandrova de Rússia. El pastisser anglès Peek Freans va voler fer una galeta especial per celebrar l'enllaç matrimonial i va decidir estampar-hi el nom de la núvia al centre. D'aquesta manera, *Maria* va quedar com a nom genèric d'aquest tipus de dolç, molt popular a Anglaterra i a l'Estat espanyol, sobretot després de la Guerra Civil pel fet de ser la galeta més barata.

Els difícils inicis

Una gran majoria d'invents han estat concebuts per fer-nos la vida més fàcil, tot i que alguns d'entrada no van ser ben acceptats. Sense anar més lluny, el sastre francès Barthélemy Thimonnier, inventor de la primera màquina de cosir realment funcional, va estar a punt de morir per culpa del seu descobriment. L'any 1831, un grup de professionals del gremi van assaltar i destruir el seu taller de París aduint que aquella màquina els deixaria sense feina.

Tampoc no va ser gaire ben rebuda la primera màquina d'escriure comercial, la Remington Model 1, que el 1874 va sortir de la factoria d'Iliam (Nova York). La Remington era feta a l'empresa Remington & Sons, que al final de la guerra civil americana es va veure obligada a canviar la fabricació d'armes i del seu famós rifle per la de màquines d'escriure. «L'acollida dels consumidors fou freda i les vendes,

La cremallera. Elias Howe, qui també va patentar una de les primeres màquines de cosir, el 1851 va desenvolupar un tancament de tires dentades.

La torradora elèctrica. El 1893, l'empresa britànica Compton & Company va treure al mercat la primera, anomenada Eclipse. Un fracàs de vendes.

Les patates xips. Aquest tipus de patates fregides té l'origen a l'estiu de 1853, i gràcies als capricis d'un multimilionari, Cornelius Vanderbilt.

La bombeta elèctrica. El 1879 Thomas Edison va presentar una bombeta que podia estar encesa tretze hores i mitja. D'aparença senzilla, va ser un dels aparells elèctrics més difícils d'obtenir.

escasses –explica Brotons–. Els propietaris pensaven que els principals usuaris serien religiosos i escriptors, però aquests preferien el vell sistema del llapis i la ploma. Per estrany que sembli, els creadors de la màquina d'escriure mai no van pensar en la utilitat del seu invent per a usos administratius i burocràtics.»

Entre les patents més celebrades segurament hi hauria les dels electrodomèstics, tot i que al principi alguns van comercialitzar-se amb uns preus prohibitius. A Europa, on les rentadores van començar a aparèixer a finals dels anys cinquanta, les primeres valien un ull de la cara. Tant és així que, com explica el llibre, algunes fins i tot arribaven a superar el preu d'un cotxe utilitari. El cost de la rentadora, però, no només es va mesurar en diners sinó també en vides. En els primers models de principis del segle XX el motor estava col·locat a fora i sense cap mena de protecció, de manera que l'aigua podia provocar curtcircuits. Tal com comenta Brotons, «calgué que unes quantes mestresses de casa resultessin electrocutades per tal que als anys trenta el fabricant decidís emplaçar el motor dins d'una caixa aïllant». Sense arribar a tal patiment, el que és segur és que sense molts intents frustrats, avui no tindríem el que tenim.